

Ольга ТРИНЬКО,
orcid.org/0000-0003-3990-3613
народна артистка України,
старший викладач кафедри музичного мистецтва
Київського університету культури
(Київ, Україна) olga_makarenko@ukr.net

УКРАЇНЬСЬКА ФОЛКТРОНІКА: СИНТЕЗ ФОЛЬКЛОРУ ТА ПОП-МУЗИКИ

У статті окреслено основні шляхи синтезування фольклору та поп-музики у сучасній українській культурі. Відзначено формування напрямку фолктроніка, який виступає новим рівнем художнього опрацювання фольклору. В умовах розвитку поп-напрямів, які спонукають орієнтуватись на західні стандарти, вкрай необхідним є пошук певної своєрідної неповторності, яка буде мати самобутній характер та вирізнятись серед стандартизованих форм. Одним зі шляхів створення індивідуалізованого музичного продукту, що має етнічне підґрунтя та водночас є цікавим для великої слухачької аудиторії, виступає поєднання танцювальних ритмів, притаманних для поп-стилістики з фольклором. Така взаємодія різних музичних жанрів формує основи фолктроніки. Визначено, що домінантними принципами виконавців, що працюють у напрямі фолктроніки, є використання акустичних народних інструментів (чи імітації їх звучання), електронних та танцювальних ритмів, виразних фольклорних елементів (вокальної манери, народних текстів, інтонацій народних пісень). Прикладів фолктроніки у сучасній українській музиці можна віднайти чимало. Деякі колективи створюють лише окремі композиції у цьому стилі, інші ж пишуть цілі альбоми у стилі електро-фолк. Так, доречно згадати композиції гурту KAZKA, у інструментальних партіях яких застосовуються фольклорні поспівки. Колективи "Go-A" та «Гуляйгород GG» використовують оригінальний фольклорний вербальний текст, народну манеру співу, автентичні мелодії або такі, що наближені до них за низкою характеристик. Виконавець KHAYAT залучає у творах семпли народних інструментів, народну манеру співу, тип голосоведіння, що притаманне для гуртового співу. Цей синтез поп-музики та фольклору, який реалізується у фолктроніці, сприяє формуванню унікального музичного матеріалу, який має національно забарвлений характер. Вплив народного мистецтва на поп-музику виступає з позиції аксіології чинником, що розширює світобачення, транслює культурні цінності у більш сучасній формі.

Ключові слова: фольклор, пісня, поп-музика, фолктроніка, електро-фолк, Україна.

Olga TRINKO,
orcid.org/0000-0003-3990-3613
People's Artist of Ukraine,
Senior Lecturer at the Department of Music
Kyiv University of Culture
(Kyiv, Ukraine) olga_makarenko@ukr.net

UKRAINIAN FOLKTRONICA: SYNTHESIS OF FOLKLORE AND POP MUSIC

The article outlines the main ways of synthesizing folklore and pop music in modern Ukrainian culture. The formation of the direction of folktronica, which serves as a new level of artistic elaboration of folklore, is noted. In the conditions of development of pop directions, which encourage focusing on Western standards, it is extremely necessary to find a certain uniqueness, which will have an original character and stand out among the standardized forms. One of the ways to create an individualized music product that has an ethnic background and at the same time is interesting for a large audience is a combination of dance rhythms inherent in pop style with folklore. This interaction of different musical genres forms the basis of folktronica. It is determined that the dominant principles of performers working in the direction of folktronica are the use of acoustic folk instruments (or imitation of their sound), electronic and dance rhythms, expressive folk elements (vocal style, folk lyrics, intonations of folk songs). There are many examples of folktronica in modern Ukrainian music. Some bands create only individual compositions in this style, while others write entire albums in the style of electro-folk. So, it is appropriate to mention the compositions of the band KAZKA, in the instrumental parts of which are used folk songs. Bands "Go-A" and "Gulaygorod GG" use original folk verbal text, folk style of singing, authentic melodies, or those that are close to them in a number of characteristics. The performer KHAYAT involves in the works samples of folk instruments, folk style of singing, and the type of intonation that is inherent in group singing. This synthesis of pop music and folklore, which is realized in folktronica, contributes to the formation of unique musical material that has a national colour. The influence of folk art on pop music from the standpoint of axiology is a factor that expands the worldview, translates cultural values in a more modern form.

Key words: folklore, song, pop music, folktronica, electro-folk, Ukraine.

Постановка проблеми. Поп-музика України є вкрай різноманітною. Наявні чимало різних течій у межах цього напрямку. У межах вітчизняної поп-музики можна виділити приклади використання елементів, що відсилають до фольклорної традиції. Прояви цієї тенденції можна побачити у творчості різних виконавців. Відповідно, буде доречно виділити найбільш характерні приклади звернення до фольклору у контексті поп-музики сьогодення та окреслити риси напрямку фолк-року, що виступає результатом синтезу вищезгаданих двох начал.

Аналіз досліджень. У музикознавчій літературі наявна низка праць, які стосувались різних питань, що розкривають особливості взаємопроникнення фольклору та естрадної музики. Найбільш ґрунтовною є розробка В. Тормахової, в якій акцентовано увагу на наявності елементів фольклору не лише у поп-музиці, а й у рок-музиці та джазі. Щоправда, з розвитком музичної практики виникають нові приклади синтезування фольклорних елементів та поп-музики, що потребує більш поглибленого аналізу. Пісенний конкурс Євробачення та вокальні телевізійні талант-шоу як фактор європеїзації та євроінтеграції української культури розглядаються у статті М. Дружинець. Аспекти становлення естрадознавства, як науки про естрадне мистецтво, окреслює вітчизняна дослідниця Т. Самая. Особливості викладання естрадного вокалу є предметом розвідки Т. Ткаченко. Роль аудіовізуальної культури в творчій реалізації особистості досліджується в праці М. Хилька.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей української фолк-року, напрямку, який виступає результатом синтезу фольклору з поп-музикою.

Виклад основного матеріалу. Одним з ключових завдань для поп-виконавців виступає прагнення віднайти власне творче обличчя. В умовах розвитку поп-напрямів, які спонукають орієнтуватися на західні стандарти, вкрай необхідним є пошук певної своєрідної неповторності, яка буде мати самобутній характер та вирізнятися серед стандартизованих форм. «Індивідуальність артиста виявляється у постійному пошуку оригінальності, самобутності, індивідуальної виконавської манери, власного сценічного образу» (Самая, 2020: 324). На шляху до формування самодостатнього стилю, який мав би неповторний характер, поп-виконавці приходять до потреби винайдення засобів для продукування виразно-етнічного музичного контенту. Таким чином виникають зразки поп-пісень, в яких проступають деякі фольклорні елементи. Насамперед визначимо, що наявні чималі зв'язки

з фольклором у всіх галузях естрадної музики: і у поп-музиці, і у джазі, і у рок-музиці. Обсяги розвідки не дають можливості окреслити всі виміри взаємодії естрадної музики з фольклорною традицією, тому мова піде саме про поп-музику. Отже, виділимо основні прояви взаємодії фольклору та поп-музики. В. Тормахова виділяє такі типи взаємодії, як: «1) переінтонування фольклору (в джазі, рок- і поп-музиці); 2) проникнення інтонаційної сфери і прийомів виконання з фольклору в джаз, рок-, і поп-музику» (Тормахова, 2017: 43). Також можливе використання народних інструментів та прийомів гри на них.

Звернення до фольклору може сприйматися в певному сенсі як данина часу. Адже зростання інтересу до національних витоків було притаманне для вітчизняної естради ще до здобуття Україною незалежності. Проте не лише цитування, а саме творче переосмислення фольклору стало ознакою більш високого рівня осягнення спадку народу. У цьому є прояви виконавської мобільності, яка, на думку Т. Самаї, може бути трактована як здатність відповідати на соціальні запити аудиторії. «Мобільність передбачає здатність артиста до здійснення сценічної діяльності за будь-яких умов (професійна мобільність) та оперативне реагування на запити суспільства (соціальна мобільність)» (Самая, 2020: 324). Відповідно, більш високий рівень опрацювання фольклорних витоків у поп-музиці сьогодення виступає закономірним етапом розвитку естрадно-мистецької практики.

Найбільш частим прикладом, що наявний в українській поп-музиці ХХІ століття, є використання окремих фольклорних фрагментів у творах, які мають чітко визначене авторство та більшою мірою належать до поп-стилістики. Упродовж останніх років така форма поєднання фольклорного та поп-звучання привела до становлення напрямку фолк-року. Для позначення цього стилю використовується також термін «електро-фолк». Сутністю цього напрямку є синтез різних елементів народної музики та електроніки. Нерідко виконавці, що працюють у цьому жанрі, застосовують неоднакові художньо-мистецькі прийоми. Проте як домінуючі принципи їх композицій можна перерахувати використання акустичних народних інструментів (чи імітації їх звучання), електронних та танцювальних ритмів, виразних фольклорних елементів (вокальної манери, народних текстів, інтонацій народних пісень).

Отже, звернення до фолк-року можна віднайти у багатьох композиціях різних виконавців та гуртів. Причому, як правило, такі пісні можуть мати одиничний характер у репертуарі виконавців.

Так, одним з прикладів такого типу взаємодії фольклору та поп-музики є пісня «Поруч» у виконанні гурту KAZKA та співака ALEKSEEV. Для виконавця ALEKSEEV фольклорні елементи не є сутнісними у визначенні специфіки його власного стилю. Проте у різних композиціях гурту KAZKA проступають окремі риси таких напрямів, як поп-музика, електро-фолк, етно, інді. Музична кар'єра колективу розпочалась доволі нещодавно. «Солістка молодого українського гурту KAZKA – учасниця четвертого сезону «Голосу країни» Олександра Зарицька. Натепер пісні KAZKA популярні, а гурт став відкриттям року 2017 за версією музичного видання Karabas Live» (Дружинець, 2019: 285). Творче кредо гурту KAZKA пов'язане із застосуванням окремих ліній, що відсилають до фольклорних витоків. У пісні «Поруч» вокальна лінія солістів-співаків, як і більша частина фактури пісні (лінії бас-гітари, гітари та ударних), відповідає загальним принципам поп-музики та не пов'язана з фольклором. Використовується естрадна манера співу, а не народна. Натомість контрапунктична лінія, яка виконується на діджеріду, створює алюзію на весняні награвання. Це надає враження того, що «діалог» головних героїв відбувається на фоні природи.

Другий тип включення фольклорних елементів у поп-музику наявний у творчості гуртів, для яких це виступає не поодиноким явищем, а пріоритетним принципом організації художнього цілого. Як правило, використовується певне фольклорне першоджерело, що цитується, а також обрамлюється за рахунок інших компонентів до поп-звучання. Подібні приклади можна віднайти у композиціях гурту “Go-A”: «Соловей», «Жальменіна», «Шум», «Рано-раненько». У піснях колективу використовується фольклорний вербальний текст, народна манера співу, автентичні мелодії або такі, що наближені до них (мають малий амбітус та типові інтонації). Ще одним компонентом, що поєднує з фольклором, є використання типового народного інструментарію – сопілки, яка виконує контрапунктичну лінію, що також нагадує награвання. При цьому стилістика пісень може варіюватися від фолк-року до техно залежно від конкретної композиції. Такий ефект створюється завдяки додаванню медіа-треків, які обрамлюють фольклор в електронне звучання. Нерідко використовується гітара, різноманітні ударні інструменти (як-от африканські барабани), австралійське діджеріду. Низка композицій є повністю авторськими, проте вокальна партія витримана у фольклорному дусі, тоді як інструментальний супровід є електронним. Творчість колективу

повною мірою можна віднести до фолктроніки, або електро-фольку.

Подібним чином синтезування фольклору та електро-поп-звучання відбувається у діяльності гурту «Гуляйгород GG». Цей проєкт став відгалуженням етноколективу «Гуляйгород». Останній зосереджувався на виконанні автентичного фольклору у традиційній манері без жодних змін, тоді як «Гуляйгород GG» сконцентрував увагу на аранжуванні народних пісень у сучасну електронну форму. Використовуються народні першоджерела, які вокально виконуються у автентичній формі, можливе також застосування гри на різних народних інструментах – сопілці, діджеріду, бубоні, цимбалах та ін. Додавання електронного тла осучаснює автентичну та робить композиції такими, що мають танцювальний характер. Подібний принцип використання народного джерела дозволяє зберегти автентичний фольклор, який буде презентуватися ще й у тій вокальній манері, яка буде йому іманентно притаманна. «Народна пісня, як правило, не вимагає особливих віртуозно-технічних прийомів співу, хоча складність їх виконання полягає в особливій простоті, виразності, природності їх інтерпретації. Краса та співучість народної пісні, органічний зв'язок зі словом мають виняткове значення у вихованні музичного смаку естрадного співака» (Ткаченко, 2011: 99). Народна манера співу превалює у багатьох композиціях гурту «Гуляйгород GG». Це реалізується у низці творів – «Василиха», «Горщик», «Зайчик», «Обруч» та інших. За рахунок того, що у гурті є дві вокалістки, відтворюється не лише автентичний фольклор, а й зразки типового народного голосоведіння. В деяких композиціях, зокрема у пісні «Зайчик», “See U”, використовуються також елементи репу. Так, у альбомі «Папянка», що вийшов у 2020 році, міститься десять композицій: «Папянка», «Льон», «Зайчик», “See U”, «Рясна-Красна», «Петрівка», «Микитб» (Joryj Kloc cover), «Щедрівка», «Чайка», «Колядка». Він містить різножанрові твори, які спираються на зразки різного календарно-обрядового фольклору, що дозволяє створити як ліричні, так і більш танцювальні композиції.

Також можна виділити ще один тип проникнення фольклору у поп-музику, коли використовується не наспів чи першоджерело, а частково вокальна манера та інструментарій. Подібні риси наявні у творчості молодого виконавця KHAУAT. На шляху творчого становлення він нерідко звертався до українських народних пісень, особливо під час участі у проєкті «Голос країни». Проте вже у синглах, що вийшли пізніше, таких як “Call For Love”, «Говорила», використовується авторський

музичний матеріал, а не фольклорний. Активно залучаються семпли народних інструментів, тоді як у вокальній манері сполучається народна манера співу та естрадна. У пісні «Говорила» превалює фольклорна манера в партії соліста. Окрім цього, у приспіві використовується традиційний тип голосоведіння, що притаманний для народного гуртового співу, та відповідна манера. Так, у композиції «Темно» співак використовує мікс обох вокальних манер. Наприклад, у приспіві фрагменти народної манери вокалізації проявляються у розспівах слова «темно», яке відсилає не лише до української традиції, а й до елементів, що наближені до східних етнічних розспівів. Цей мікс, який утворюється завдяки поєднанням фольклорних елементів та електронного звучання, може бути віднесений до фолктроніки.

М. Хилько вкрай влучно відзначає потенціал взаємодії фольклору та мистецьких практик. Вплив народного мистецтва на поп-музику виступає з позиції аксіології чинником, що розширює світобачення, транслює культурні цінності у більш сучасній формі. «Перетин художніх особливостей традиційних мистецтв і народної творчості із сучасними видами художньої культури допома-

гають побачити багатий образний зміст, гармонію і духовні основи світобачення. У цьому процесі поширення перцептивної діяльності за рамки традиційної культури через художні цінності інших мистецтв і навколишніх явищ призводить до розширення кругозору» (Хилько, 2001: 228). Отже, можна відзначити, що породження таких нових напрямів, як фолктроніка, має значний потенціал для розвитку вітчизняної поп-сцени.

Висновки. У низці напрямів української естрадної музики виразно проявляється інтерес до фольклору. Синтезування елементів народної музичної творчості та стилістики поп-музики, в тому числі й такого відгалуження, як електро-поп, знаменує формування цікавих зразків вокально-інструментальної творчості, що може бути віднесена до фолктроніки. Можливі різні форми взаємодії фольклору та поп-звучання, в числі котрих можна згадати використання народної мелодики, вербальних текстів, типових форм голосоведіння, інструментальних поспівок, вокальної манери та народних інструментів. Цей синтез поп-музики та фольклору, який реалізується у фолктроніці, сприяє формуванню цікавого музичного матеріалу, який має національно забарвлений характер.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дружинець М. І. Пісенний конкурс Євробачення та вокальні телевізійні талант-шоу як фактор європеїзації та євроінтеграції української культури. *Мистецтвознавчі записки*, 2019. Вип. 35. С. 280–287.
2. Самая Т. В. Естрадознавство – наука про естрадне мистецтво. *АРТ-платФОРМА*, 2020. Вип. 1. С. 317–335.
3. Ткаченко Т. Особливості викладання естрадного вокалу на музично-педагогічних факультетах педагогічних вузів України. *Молодь і ринок*, 2011. № 1 (72). С. 97–101.
4. Тормахова В. М. Українська естрадна музика і фольклор: взаємопроникнення і синтез. Київ : Ліра-К, 2017. 204 с.
5. Хилько Н. Ф. Роль аудиовизуальной культуры в творческом самоосуществлении личности : монография. Омск : Изд-во Сибир. ф-ла Рос. ин-та культурологии, 2001. 446 с.

REFERENCES

1. Druzhynets M. I. Pisennyi konkurs Yevrobachennia ta vokalni televiziini talant-shou yak faktor yevropeizatsii ta yevrointehratsii ukrainskoi kultury [Song contest Eurovision and vocal television talent shows as a factor of Europeanization and European integration of Ukrainian culture]. *Mystetstvoznachchi zapysky*, 2019. Vol. 35. Pp. 280–287 [in Ukrainian].
2. Samaia T. V. Estradoznavstvo – nauka pro estradne mystetstvo [Pop studies – the science of pop art]. *ART-platFORMA*, 2020. Vol. 1. Pp. 317–335 [in Ukrainian].
3. Tkachenko T. Osoblyvosti vykladannia estradnoho vokalu na muzychno-pedahohichnykh fakultetakh pedahohichnykh vuziv Ukrainy [Features of teaching pop vocals at music and pedagogical faculties of pedagogical universities of Ukraine]. *Molod i rynek*, 2011. No. 1 (72). Pp. 97–101 [in Ukrainian].
4. Tormakhova V. M. Ukrainska estradna muzyka i folklor: vzaemopronyknennia i syntezy [Ukrainian pop music and folklore: interpenetration and synthesis]. Kyiv: Lira-K, 2017. 204 p. [in Ukrainian].
5. Hil'ko N. F. Rol' audiovizual'noj kul'tury v tvorcheskom samoosushhestvlenii lichnosti [The role of audiovisual culture in the creative self-realization of the individual]. Omsk: Izd-vo Sibir. f-la Ros. in-ta kul'turologii, 2001. 446 p. [in Russian].